

СЕКЦІЯ 1
**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ
 ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ СУШІННЯ ХАРЧОВОЇ СИРОВИНИ**

М.І. Погожих, д-р техн. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

М.С. Синькоп, д-р техн. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

А.О. Пак, канд. техн. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

**ВИКОРИСТАННЯ ЧИСЛОВИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
 МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ СУШІННЯ**

Ефективність інтенсифікації процесів сушіння харчової сировини можна підвищити шляхом всебічного дослідження математичних моделей з урахуванням широкого діапазону зміни теплофізичних параметрів та типів межових умов. При значних градієнтах температури сушіння взаємний вплив процесів тепло- і масообміну є суттєвим, що спонукає розглядати зв'язану систему диференціальних рівнянь

$$\frac{\partial t}{\partial \tau} = a_{11} \Delta t + a_{12} \frac{\partial u}{\partial \tau}, \quad \frac{\partial u}{\partial \tau} = a_{21} \Delta u + a_{12} \Delta t \quad \text{в } \Omega \quad (1)$$

при початкових умовах

$$t(x, 0) = t_0(x), u(x, 0) = u_0(x), \quad (2)$$

де t – температура, u – волога, τ – час, $x = (x_1, x_2)$, Δ – оператор Лапласа, Ω – капілярно-пористе тіло, a_{ij} ($i, j=1, 2$) – нормовані параметри, які виражаються через теплофізичні коефіцієнти: температуропровідності, потенціалопровідності, термоградієнтний, питомої теплоємності, середньої питомої теплоти випарювання, фазового перетворення – задані функції. У подальшому будемо також вважати, що a_{12} – малий параметр порівняно з a_{11}, a_{21}, a_{22} . Замінімо в (1) похідні за часом їх різницевиими аналогами

$$\frac{\partial t}{\partial \tau}(x, \tau_k) \approx \frac{t(x, \tau_k) - t(x, \tau_{k-1})}{h}, \quad \frac{\partial u}{\partial \tau}(x, \tau_k) \approx \frac{u(x_1, \tau_k) - u(x_1, \tau_{k-1})}{h}.$$

де $h = \tau_0 / N$ – крок розбиття часового проміжку $[0, \tau_0]$ на N частин, $\tau_k = kh$.

Одержуємо послідовність стаціонарних межових задач (значення всіх величин у момент τ_k будемо позначати верхнім індексом « k »)

$$\frac{1}{h} t^k - a_{11} \Delta t^k - \frac{a_{12}}{h} u^{(k)} - \frac{1}{h} t^{(k-1)} + \frac{a_{12}}{h} u^{(k-1)} = 0,$$

$$\frac{1}{h}u^{(k)} - a_{21}\Delta u^{(k)} - a_{22}\Delta t^{(k)} - \frac{1}{h}u^{(k-1)} = 0. \quad (3)$$

Тут введені позначення $t^{(k)}(x) = t(x, kh)$, $u^{(k)}(x) = u(x, kh)$,

$$t^{(0)}(x) = t_0(x), u^{(0)}(x) = u_0(x), k = 1, 2, \dots, N.$$

Нехай $\varepsilon = a_{12}$ – малий параметр. У відповідності до методу малого параметра розв'язання системи (3) на кожному часовому шарі ($k=1, 2, \dots, N$) будемо шукати у вигляді степеневих рядів по параметру ε

$$t^{(k)} = \sum_{m=0}^{\infty} \varepsilon^m t_m^{(k)}, u^{(k)} = \sum_{m=0}^{\infty} \varepsilon^m u_m^{(k)}. \quad (4)$$

Зауважимо, що коефіцієнти розв'язання $t_m^{(k)}$ і $u_m^{(k)}$ ($m=0, 1, 2, \dots$) не залежать від ε , а $t_0^{(k)}$, $u_0^{(k)}$ – розв'язки при $\varepsilon = 0$. Шляхом підставки (4) в (3) і порівняння коефіцієнтів при однакових степенях ε , одержуємо: для визначення нульового наближення $t_0^{(k)}$, $u_0^{(k)}$ рівняння

$$\frac{1}{h}t_0^{(k)} - a_{11}\Delta t_0^{(k)} = \frac{1}{h}t_0^{(k-1)}, \quad (5)$$

$$\frac{1}{h}u_0^{(k)} - a_{21}\Delta u_0^{(k)} - a_{22}\Delta t_0^{(k)} = \frac{1}{h}u_0^{(k-1)}, \quad (6)$$

а подальші наближення $t_m^{(k)}$, $u_m^{(k)}$ ($m = 1, 2, 3, \dots$) знаходимо як розв'язки рівнянь

$$\frac{1}{h}t_m^{(k)} - a_{11}\Delta t_m^{(k)} = \frac{1}{h}(u_{m-1}^{(k)} - \gamma_m u^{(k-1)}), \quad (7)$$

$$\frac{1}{h}u_m^{(k)} - a_{21}\Delta u_m^{(k)} = a_{22}\Delta t_m^{(k)}, \quad (8)$$

$$t_m^{(0)} = t_0, u_m^{(0)} = u_0, \gamma_m = \begin{cases} 1, & m = 1 \\ 0, & m > 1. \end{cases}$$

Замітимо, що верхнім індексом «к» позначається відповідність розглядуваних величин к-тому часовому шару, а нижнім індексом «m» – місце тих же величин в розвиненнях в ряди по степенях ε функцій температури і вологи. Для задовільнення межових умов у роботі використовуються R-функції, за допомогою яких будуються структурні формули, з точним виконанням цих умов.